

celowo — wyłącznie autorów francuskich. Obejmuje 51 prac o różnorodnej tematyce, będącej odzwierciedleniem zainteresowań Jubilata. Zresztą już tytuł zbioru zakreśla przedmiot umieszczonych w nim tekstów bardzo szeroko. Jeśli w dodatku zaakceptować stwierdzenie J.-Ph. Levy rozpoczynające jego artykuł, o poglądach panujących i drugorzędnych w ewolucji prawa, że w szerokim rozumieniu każde prawo jest społeczne, bo *ubi societas, ibi ius*, to różnorodność tematyki nie budzi zdumienia.

Ze względu na rozmiary omawianej publikacji, niemożliwe jest w tym miejscu omówienie wszystkich umieszczonych w niej prac, warto jednak wymienić kilka z tych, które w szczególny sposób mogą zainteresować polskiego czytelnika.

Tom zawiera znaczną liczbę tekstów dotyczących Rewolucji Francuskiej i jej epoki, co nie jest zaskoczeniem, szczególnie w roku dwóchsetlecia. Zawiera także kilka prac odnoszących się do pewnych szczegółowych uregulowań prawnych funkcjonujących w różnych regionach dzisiejszej Francji poczynając od schyłku antyku aż do początków naszego stulecia. Kilku autorów zajęło się różnymi aspektami dziejów szpitalnictwa i pomocy społecznej, składając tym uszanowanie Jubilatowi w szczególny sposób. Na specjalną uwagę zasługują, jak się wydaje, niektóre prace z zakresu prawa rzymskiego i jego recepcji, np. erudycyjna, choć bardzo zwięzła rozprawka Josepha Méléze-Modrzejewskiego o procesie i egzekucji Pawła z Tarsu w kontekście jego skomplikowanego statusu prawnego, albo bardzo interesujący tekst Pierre Jauberta dotyczący słynnego „Code noir” Ludwika XIV i jego odniesień do prawa rzymskiego czy wreszcie rozważania Henri Morela poszukującego rzymskich źródeł absolutyzmu francuskiego. Kilka prac mieści się na pograniczu filozofii i prawa, jak np. André Laingui o sentencjach jako wyrazie poezji prawa albo wspomniany już artykuł Jeana-Philippe Lévy. Wymienić warto także tekst François de Fontette pokazujący kwestię rasizmu i praw człowieka w perspektywie historycznej.

Interesującą grupę stanowią też prace z zakresu historii prawa karnego, jak choćby *Wariacje na temat szubienicy i siepacza* — przyczynek do historii kary śmierci autorstwa Pierre Brauna, a także historii społecznej (*Uwagi o chrzcie z wody* Anne Lefebvre-Teillard czy Rolanda Mousniera *Uniwersytet w społeczeństwie*).

Omawiany zbiór jest nie tylko pięknym wyrazem hołdu należnego wielkiemu uczonemu; może z pewnością liczyć na duże grono czytelników ze względu na bogactwo tematyczne tekstów w nim zawartych.

ANNA PIKULSKA-ROBASZKIEWICZ (ŁÓDŹ)

Decreta Regni Hungariae. Gesetze und Verordnungen Ungarns 1458 - - 1490. Francisci Döry collectionem manuscriptam additamentis auxerunt, commentariis notisque illustraverunt Georgius Bónis, Geisa Erszegi, Susanna Teké, Akadémiai Kiadó, Budapest 1989, s. 391 (= Publicationes Archivi Nationalis Hungarici. Publicationen des Ungarischen Staatsarchivs II, Fontes — Quellenpublicationen 19).

Trzydzieście lat minęło od chwili ukazania się pierwszej części krytycznej, w miarę możliwości kompletnej edycji praw węgierskich późnego średniowiecza 1301 - 1457 (por. CPH XXIX, 1977, z. 2, s. 254). Zmienił się też skład osób przygotowujących do druku i uzupełniających materiały gromadzone przez lata przez

zasłużonego archiwistę budapeszteńskiego — F. Döry (zm. 1960 r.), poza G. Bónisem, nb. zmarłym w 1985 r. Te same co w cz. 1 pozostały zasady opracowywania i prezentacji edycji (m. in. redagowanie wstępów wydawniczych i objaśnień w języku niemieckim). Szczęśliwą innowacją stanowi wprowadzenie tzw. żywej paginy podającej datację kolejnych aktów.

Dzięki przyjęciu rozszerzonego zakresu pojęcia „dekret” (wszelki akt prawotwórczy monarchy o zasięgu ogólnym, bez względu na nazwę, wydany zarówno samodzielnie, jak przy udziale zgromadzenia przedstanowego czy stanowego), podobnie jak w cz. 1 wzrosła w porównaniu z t. I *Corpus Juris Hungarici* (Budapest 1899) liczba publikowanych tekstów do 26 plus 7, określonych jako akty uzupełniające poszczególne dekrety, wobec dawniej uwzględnianych 9. Znalazły się również w tomie 4 in edita, 3 dekrety (19 II 1476, 15 X 1476, 29 III 1482) i jeden suplement (6 IV 1464). Odnalezienie w paru przypadkach oryginałów aktów znanych dotąd z kopii, podniosło wiarygodność przyjmowanej podstawy wydawniczej.

Rozbudzone ostatnio, i to w skali międzynarodowej, zainteresowanie dobą Macieja Korwina (m. in. dyskusje nad tym, czy w jej ramach zaczęły się kształtować zręby nowożytnej państwowości; jakie były skutki dla Węgier penetracji popieranej przez króla włoskiej kultury renesansowej?) uzyskało ważki, zwarty materiał źródłowy, trudno dotąd — z racji dużego rozproszenia — dostępny badaczom spoza Węgier.

Wstępne opracowanie (w językach niemieckim i węgierskim) S. Teke pt. *Pojęcie dekretu i jego funkcja społeczna w czasach króla Macieja* (s. 11 - 40, i 43 - 69) wykracza poza ramy zakreślone tytułem. Dla tych, którzy *hungarica non leguntur*, jest to znakomita *summa* wiedzy o stosunkach polityczno-ustrojowych epoki.

STANISŁAW RUSSOCKI (Warszawa)

Michael Stolleis, *Geschichte des öffentlichen Rechts in Deutschland*. Bd. 1: *Reichspublizistik und Policeywissenschaft 1600 - 1800*. München 1988. Verlag C. H. Beck, s. 431.

Roli i znaczenia prawa niemieckiego oraz prawników niemieckich w dziejach prawa europejskiego nie sposób potraktować *per non est*. Z tych też powodów nie można przejść obojętnie obok ostatniej pracy M. Stolleisa. Próba jednakże dokonania syntezy dziejów prawa publicznego w Niemczech, ze względu na złożoność problemu, jak też ogrom materiału, może wyglądać na wyzwanie. Przede wszystkim może powstać pytanie o sens i cele napisania odrębnej pracy poświęconej wyłącznie dziejom prawa publicznego w Niemczech. Problem ten jednak odpada z chwilą, kiedy uświadomimy sobie, że ukształtowanie niejako samego pojęcia, jak też powstanie prawa publicznego w dziejach prawa kontynentalnego było właśnie zasługą prawników głównie niemieckich.

Praca Stolleisa jest niewątpliwie dobrze przemyślana. Ma własną strukturę, której sens nadaje kilka myśli przewodnich. Przede wszystkim Autor jest świadomy konieczności wyjaśnienia i sprecyzowania formuły oraz pojęcia: prawo publiczne a historia tej dyscypliny. Przedmiotem bowiem zainteresowań Stolleisa jest nie tyle prawo publiczne jako zespół norm tworzących wiele instytucji polityczno-prawnych wchodzących w skład określonego systemu prawa państwowego *sensu largo*, co dzieje poglądów na prawo publiczne i administracyjne. W tym ujęciu historii prawa publicznego jest częścią historii prawa, stanowiącej część